

УДК 336.2.026

Непочатенко О. О.*д.е.н., проф., ректор***Боровик П. М.***к.е.н., доц.***Щепелюк Б. Р.***Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В статті проаналізовано сучасний порядок нарахування і сплати податку на прибуток підприємств, що справляється в Україні з підприємств на загальній системі оподаткування. Результати дослідження продемонстрували, що податок на прибуток є одним із бюджетоформуючих податкових платежів. В той же час, дослідження показало, що сучасний механізм справляння цієї податкової форми має цілий ряд недоліків, викликаних недостатніми фіскальними та регулюючими її властивостями.

Авторами за результатами дослідження обґрунтовано що для вирішення більшості проблем справляння податку на прибуток підприємств необхідно усунути розбіжності між податковим та бухгалтерським обліком доходів та витрат. Крім того, необхідно відмінити статтю 150 Податкового кодексу України, якою передбачено можливість перенесення на наступні податкові періоди від'ємного значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток а також звільнити від оподаткування частину прибутку підприємств, що використовується його платниками на фінансування інноваційно-інвестиційних проектів.

Ключові слова: податкова система, пряме оподаткування, прибуток, податок на прибуток підприємств, Податковий кодекс України.

Постановка проблеми. Одним з податкових платежів, мобілізовані суми якого з 2015 р. суттєво вплинуть на доходну частину місцевих бюджетів, є податок на прибуток підприємств. Незважаючи на те, що механізм справляння податку на прибуток підприємств з часу прийняття Податкового кодексу України зазнав суттєвих змін, слід відзначити, що порядок його нарахування і сплати в період 2013-2015 рр. знову був кілька раз реформований. При цьому, найбільш кардинальні зміни порядку оподаткування прибутку підприємств на загальній системі оподаткування відбулись в

кінці 2014 р. з прийняттям Закону України від 28.12.2014 р. № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» [11]. Варто відмітити, що сучасні трансформації механізму справляння податку на прибуток потребують новітнього аналізу порядку його нарахування і сплати, який необхідно здійснювати з метою обґрунтування шляхів його вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити, що недоліки механізму справляння податку на прибуток підприємств є предметом досліджень В. Л. Андрущенка [1], В. П. Вишневського [4], С. Л. Лондара [5], С. В. Онишко [6], Т. В. Паєнтко [7], А. М. Соколовської, Т. І. Єфименко та І. О. Луніної [12], Л. Д. Тулуша [13], К. І. Швабія [15], та безлічі інших вчених. Віддаючи належну шану науковим здобуткам як перелічених науковців, так і безлічі інших дослідників проблем оподаткування прибутку підприємств, варто відзначити, що суттєве реформування механізму справляння цієї податкової форми, яке відбулось в Україні в кінці 2014 р., вимагає посиленої уваги як вчених-фінансистів так і податківців та працівників фінансово-економічних служб окремих підприємств та корпоративних об'єднань.

Формування цілей статті. Метою даної публікації є обґрунтування напрямів вдосконалення чинного порядку нарахування і сплати податку на прибуток підприємств. З метою виконання поставленого завдання в ході дослідження були використані економіко-статистичні методи досліджень, зокрема монографічний, графічний і табличний методи, а також метод порівняння.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок реформування механізму справляння податку на прибуток, яке відбулось в період 2013-2014 рр., було спрощено механізм справляння цієї складової податкової системи України, яке відбулось, насамперед, шляхом відміни квартального порядку декларування з податку на прибуток для більшості категорій платників та запровадження правила розрахунку об'єкта оподаткування з податку на прибуток, дещо наближеного, порівняно з попереднім, до бухгалтерського порядку визначення прибутку підприємства [8; 10] (рис. 1).

Платники	<ul style="list-style-type: none"> • юридичні особи на загальній системі оподаткування, обліку та звітності;
Об'єкт справляння	<ul style="list-style-type: none"> • обсяги реалізації товарів, робіт та послуг;
База справляння	<ul style="list-style-type: none"> • визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності відповідно до стандартів обліку на податкові різниці;
Ставки податку	<ul style="list-style-type: none"> • до 01.01. 2016 року - 18%; • з 01.01. 2016 року - 16 %;
Порядок обчислення і сплати	<ul style="list-style-type: none"> • дата виникнення доходів від продажу товарів - дата перепедачі товарів покупцю; • дата виникнення доходів від продажу робіт та послуг - дата оформлення акту прийому-передачі таких робіт та послуг; • передбачено квартальний, піврічний, за три квартали та річний податковий періоди з податку на прибуток; • декларація подається до ДПІ не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за таким звітним податковим періодом; • податок на прибуток сплачується авансовими платежами помісячно, а сума податку за рік - не пізніше 10 календарних днів, що настають за граничним терміном подання податкової звітності з податку на прибуток. • за 2015 р. платників податку на прибуток звільнено від сплати штрафних санкцій за порушення порядку його нарахування та сплати.

Рис. 1. Основні особливості сучасного механізму справляння податку на прибуток підприємств в Україні [9]

В той же час, необхідно відмітити, що порядок визначення сум прибутку з метою його оподаткування недостатньо гармонізовано з обліковими правилами обчислення прибутку підприємств.

При цьому, внаслідок реформування бюджетних відносин, що відбулось в кінці 2014 р., з 2015 р. мобілізовані суми податку на прибуток частково перерозподілятимуться на користь місцевих бюджетів [9].

Необхідно зазначити, що податок на прибуток підприємств забезпечує надходження значної частини доходів консолідованого бюджету України. Саме це демонструє динаміка мобілізації цього податку до зведеного бюджету загалом по Україні, по Черкаській області, по Уманському району Черкащини, а також динаміка сплати досліджуваної податкової форми одним із підприємств досліджуваного району та частки зазначеного податку в податкових виплатах досліджуваного підприємства наведена нами в табл. 1.

Зокрема, показники табл. 1, демонструють наявність тенденції до щорічного зростання абсолютних розмірів мобілізованих сум податку на прибуток підприємств по Україні, по Черкаській області та по Уманському району.

В той же час, дані таблиці засвідчили що в 2012-2013 рр. питома вага податку на прибуток в податкових надходженнях консолідованого бюджету України, мобілізованих ДФС в Черкаській області та Уманською ОДПІ ГУ ДФС у Черкаській області дещо скоротилась. Поряд з цим частка мобілізованих сум цього податку в загальних податкових надходженнях загалом по Україні в 2012-2013 рр., будучи вищою на 1/4 від аналогічного показника за 2009-2011 рр. практично не змінювалась [2; 3].

Показники діяльності одного з платників податку на прибуток підприємств – ПРАТ «Уманьагрохім», наведені в таблиці, показали, що на протязі всього досліджуваного періоду відбувалось зростання як абсолютного розміру сплаченого податку на прибуток так і частки цього податку в загальних податкових виплатах зазначеного підприємства. Це відбулось, насамперед, внаслідок, з одного боку, збільшення обсягів реалізації досліджуваного підприємства, а з іншого – скорочення пільг з податку на прибуток, на які мало право підприємство в період до 2011 року.

Таблиця 1

Динаміка сплати податку на прибуток та його частки в податкових надходженнях зведеного бюджету та податкових виплатах платника*

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
I. По Україні :					
Мобілізовано податку на прибуток підприємств, млрд. грн	33,2	40,2	55,0	55,3	54,3
Питома вага податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях зведеного бюджету, %	11,5	12,8	13,8	16,1	16,1
II. По Черкаській області :					
Мобілізовано податку на прибуток підприємств, млн. грн	503,2	550,1	625,2	713,9	718,3
Питома вага податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях, мобілізованих по області до зведеного бюджету, %	10,2	10,8	11,1	12,9	12,2
III. По Уманському району Черкаської області :					
Мобілізовано податку на прибуток підприємств, млн. грн	28,8	29,1	32,9	35,1	35,0
Питома вага податку на	15,3	16,2	17,9	17,8	17,0

прибуток підприємств у податкових надходженнях, мобілізованих по місту до зведеного бюджету, %					
IV. Показники сплати податку на прибуток ПРАТ «Уманьагрохім»:					
Сплачено податку на прибуток підприємств, тис. грн	615,6	616,7	698,1	759,9	811,1
Питома вага податку на прибуток підприємств у загальних податкових виплатах підприємства, %	27,7	28,6	28,8	28,9	28,9

*Складено авторами за даними джерел : [2; 3] а також за матеріалами ДФС в Черкаській області, Уманської ОДПІ ГУ ДФС в Черкаській області та за даними податкової звітності ПРАТ «Уманьагрохім».

В той же час, як демонструє практика податкового адміністрування цієї податкової форми, значна частина платників податку на прибуток як Уманського району та міста Умань і Черкаської області та України в 2011-2013 рр. стали подавати декларації з податку на прибуток з нулями або декларувати від'ємні значення об'єкта оподаткування з цього податку [14].

На наше переконання, такий стан речей, насамперед, зумовлений недоліками механізму справляння податку на прибуток. При цьому, аналіз наукових публікацій, присвячених недолікам механізму справляння податку на прибуток підприємств, дозволяє відзначити, що ця податкова форма має безліч недоліків, які стосуються механізму її справляння [1, с. 150-158; 4, с. 251-252; 5, с. 18; 6, с. 49; 7, с. 87-88; 10; 12, с. 152; 13, с. 67-68; 14, с. 456-457; 15, с. 246]. Не зупиняючись на всіх аналізованих в науковій літературі недоліках порядку нарахування і сплати податку на прибуток, відзначимо основні з них, до яких, на нашу думку, варто віднести (рис. 2):

- непостійну ставку податку до 01.01 2016 р.;
- розбіжність між податковим та бухгалтерським обліком у визначенні доходів з метою оподаткування прибутку підприємств, собівартості реалізованої продукції та інших витрат;
- можливість перенесення на наступні податкові періоди від'ємного значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток підприємств;
- недостатній рівень стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств через механізм справляння податку на прибуток.

Слід відзначити, що проблема зміни ставки податку на прибуток у разі, якщо не буде внесено нові зміни до Податкового кодексу України стосовно зміни ставок аналізованого податку вирішиться автоматично з 01.01 2016 р.

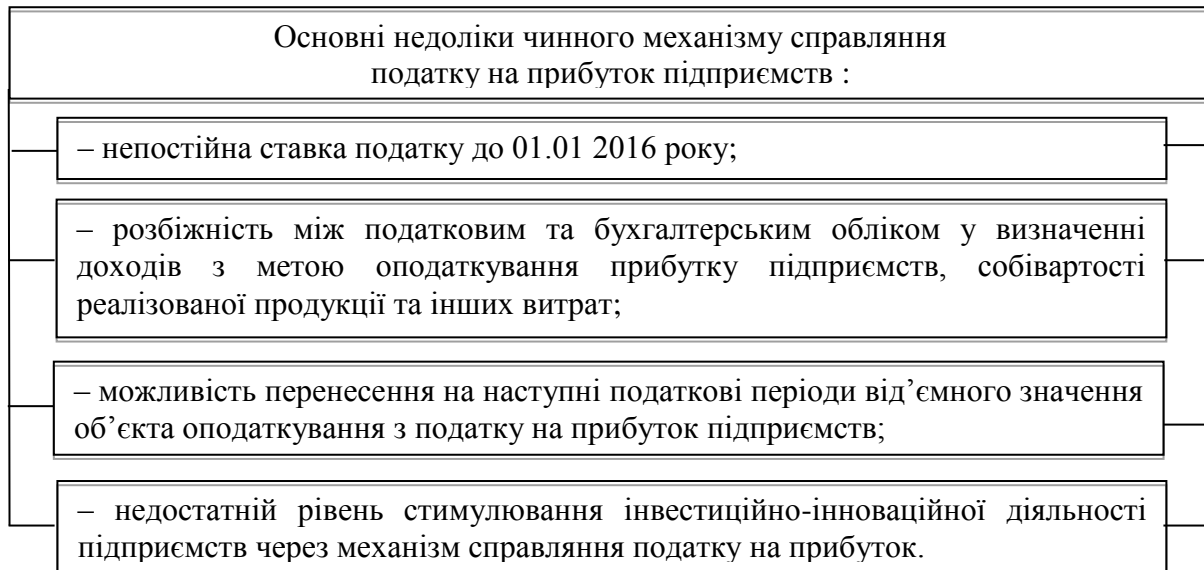

Рис. 2. Основні недоліки чинного механізму справляння податку на прибуток підприємств [1-4]*

*Узагальнено авторами.

Поряд з цим, більшість перелічених проблем сучасного механізму справляння аналізованого податкового платежу потребують термінового та ефективного вирішення, оскільки лише їх врегулювання дозволить посилити фіскальний потенціал та регулюючі властивості цієї податкової форми.

Зокрема, на нашу думку, з метою забезпечення зростання регулюючого впливу податку на прибуток підприємств та спрощення облікових процедур, пов'язаних зі справлянням цього податку, нині необхідно (рис. 3):

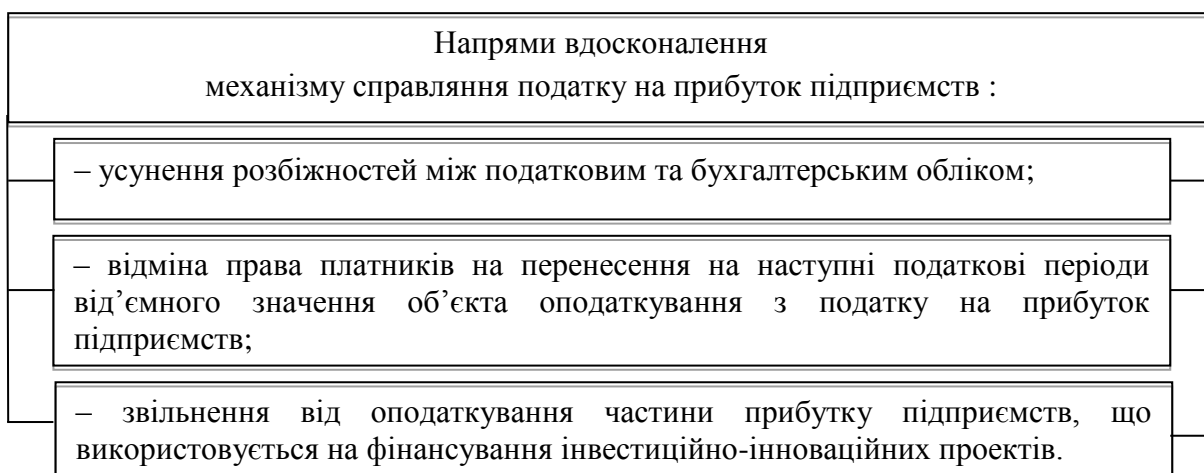

Рис. 3. Основні напрями вдосконалення вітчизняного механізму справляння податку на прибуток підприємств*

*Розроблено авторами.

- повне усунення розбіжностей між податковим та бухгалтерським обліком;
- відміна статті 150 Податкового кодексу України, яка передбачає можливість

перенесення від'ємного значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток на наступні податкові періоди;

– звільнення від оподаткування частини прибутку підприємств, що використовується на фінансування інвестиційно-інноваційних проектів.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, слід відмітити що сучасний порядок нарахування і сплати податку на прибуток підприємств має суттєві недоліки, зумовлені недостатніми фіскальними та регулюючими властивостями цієї податкової форми.

Шляхами вдосконалення вітчизняного механізму справляння податку на прибуток, як показали результати дослідження, мають бути усунення розбіжностей між податковим та бухгалтерським обліком доходів та витрат, відміна статті 150 Податкового кодексу України, якою передбачено можливість перенесення на наступні податкові періоди від'ємного значення об'єкта оподаткування з податку на прибуток а також звільнення від оподаткування частини прибутку підприємств, що використовується його платниками на фінансування інвестиційно-інноваційних проектів.

Подальші наукові пошуки в обраному напрямі економічних досліджень слід присвятити дослідженню можливостей використання податку на прибуток в якості основної податкової форми для крупних аграрних корпорацій.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. Л. Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем (теоретичні засади та практика використання) [Текст] / В. Л. Андрущенко, В. М. Мельник – Ірпінь: Національний університет державної податкової служби України, 2006. – 210 с.
2. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2010 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Monitor/KV_IV_2010_Monitoring_ukr.pdf.
3. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2013 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Monitor/KV_IV_2013_Monitoring_ukr.pdf.
4. Вишне夫斯基 В. П. Налогообложение: теории, проблемы, решения [Текст] / В. П. Вишне夫斯基, А. С. Веткин, Е. Н. Вишневская – Донецк, 2006. – 505 с.
5. Лондар С. Л. Моделирование надходжень із податку на прибуток підприємств

- в умовах українського економічного середовища [Текст] / С. Л. Лондар // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 12-20.
6. Онишко С. В. Підвищення рівня адміністрування податку на прибуток / С. В. Онишко // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 47-50.
7. Паєнтко Т. В. Підвищення ефективності адміністрування податку на прибуток [Текст] / Т. В. Паєнтко // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2005. – № 4 (31). – С. 80-89.
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Податок на прибуток – 2015: що принесла податкова реформа. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.spd-info.com.ua/ua/view/news/one/5157>.
10. Податок на прибуток в Україні в 2014 році. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://taxoptima.com.ua/ru/content/podatok-na-pributok-v-ukrayini-v-2014-roci#sthash.ikjzE7Oe.dpuf>.
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
12. Соколовська А. М. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду [Текст] / [А. М. Соколовська, Т. І. Єфименко, І. О. Луніна]: за заг. ред. А. М. Соколовської. – К.: НДФІ, 2006. – 320 с.
13. Тулуш Л. Д. Податкові важелі та механізми стимулювання інновацій [Текст] / Л. Д. Тулуш // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 62-70.
14. Філоненко Г. Г. Сліди ухилення від сплати податку на прибуток [Текст] / Г. Г. Філоненко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2013. – № 1. – С. 454-458.
15. Швабій К. І. Напрями підвищення ефективності адміністрування податків в Україні [Текст] / К. І. Швабій, Ю. Д. Гусак // Наукові записки. – 2008. – Вип. 10. – С. 240-247.

НЕПОЧАТЕНКО Е. А., БОРОВИК П. Н., ШЕПЕЛЮК Б. Р.
НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ПРИБЫЛИ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

В статье проанализировано современный порядок начисления и уплаты налога

на прибыль предприятий, взимаемого в Украине с предприятий на общей системе налогообложения. Результаты исследования показали, что налог на прибыль является одним из бюджетообразующих налоговых платежей. В то же время, исследование показало, что современный механизм изымания этой налоговой формы имеет целый ряд недостатков, вызванных недостаточными фискальными и регулирующими ее свойствами.

Авторами по результатам исследования обосновано что для решения большинства проблем изымания налога на прибыль предприятий необходимо устранить расхождения между налоговым и бухгалтерским учетом доходов и расходов. Кроме этого, необходимо отменить статью 150 Налогового кодекса Украины, которой предусмотрена возможность переноса на следующие налоговые периоды отрицательного значения объекта налогообложения по налогу на прибыль а также освободить от налогообложения части прибыли предприятий, что используется его плательщиками на финансирование инновационно-инвестиционных проектов.

Ключевые слова: налоговая система, прямое налогообложение, прибыль, налог на прибыль предприятий, Налоговый кодекс Украины.

NEPOCHATENKO O. O., BOROVIK P. M, SHEPELUK B. R. INCOME CORPORATE TAXATION IN UKRAINE

The article analyzes the procedure of calculation and payment of corporate income tax levied on the enterprises in Ukraine under the regular tax. The results of the study showed that the income tax is one of the budget-tax income. At the same time, the research has shown that the current mechanism of collecting of this tax form has a number of disadvantages caused by an inadequate fiscal and regulatory properties.

The authors of the study proved that for solving the most problems of levying the corporate income of enterprises it is necessary to eliminate the differences between tax and accounting income and expenses. You also need to abolish Article 150 of the Tax Codex of Ukraine, which has the ability to transfer to the following tax periods the negative object of taxation on income tax and exempt from taxation the profits of companies that use its taxpayers to finance innovative investment projects.

Keywords: taxation, direct taxes, income, income tax, the Tax Codex of Ukraine.